

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csíkszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

»A TERMÉSZET« előfizetési ára
a »HALÁSZAT« melléklapjával együtt
egy évre 3 forint.

A »Halászat« külön, egy évre 1.50 frt.

Délmagyarország néhány különleges állatjáról.

Irta: Dr. Lendl Adolf.

(Vége).

Nagyon sokat mondtam az előbbi kis állatkáról; azért a most következőről talán rövidebben szólhatok.

Ugyan ez is nevezetes állat. A fogasról s illetőleg annak oroszországi rokonáról akarok egyet-mást elmondani és különösen kiemelni azt, hogyan tévesztették össze ezt a mi halunkat az oroszorszáigival — még pedig nem a zoológusok, hanem a halászok és nem véletlenül, hanem szándékosan.

A fogas-süllő nagyobb folyóvizeinkben nem ritka, de leghíresebb mégis a balatoni fogas. Ez a balatoni halkirály ízletesebb húsu és nagyobb is lesz, mint a folyókban élő, azért megkülönböztetésül az előbbit fogasnak, az utóbbit süllőnek mondják, pedig egy és ugyanaz a faj.)*

A Balatonban azelőtt mindig bőven termett ez a kitűnő és elsőrendű hal; oly bőven, hogy messze terjedt a híre és a külföld csak a balatoni fogast kívánta. Budapesten alig lehetett kapni belőle, mert mind-mind a külföldre, Bécsbe, sőt Párisba szállították. Ennek csak örülhetünk volna — de mi volt a következménye? Az, hogy a balatoni fogas, híre bár tovaterjedt, kifogyott a Balatonból. Esztelenül kifogdosták! A külföld mindig nagyobb

tömegben kérte a fogast és már nem termett elég a Balatonban; — hát mit csináltak a balatoni halkereskedők? Modern szokás szerint első sorban egy, és azután több részvénytársaságot! Folyóinkból szintén megfogytak a halak (már a szegedi halászok is panaszkodtak, hogy nem tudnak megélni), hát Oroszországból hozatták a Balaton körül székelő kereskedő társaságok, vagy ott lakó halkereskedők — az úgynevezett »ficsérek« — a fogast. Igaz, hogy ez másféle süllő, de ott még volt belőle quantum satis. Siófokon, Boglárán és más, a Balaton közelében fekvő vasuti állomásokon fogták tehát a fogast oroszországi ládákból és azután továbbították a külföldre, mint igazi magyar, jó balatoni fogast. A halászmesterek persze csakhamar leszorultak és domináltak a halkereskedők.

Csakhogy az ilyesmi kitudódik ám! Most már a külföldön is többfelé mesterségesen tenyésztik az igazi fogast és hogy a Balatonból végképen ki ne vesszen ez a hal, azért a különböző társaságok, de kivált a magyar kormány, külföldről is hozatta a fogas-ikrát és sok milliónyi kikelő süllőporontyval ismét benépesítették emígy a Balatont. Ezzel azután helyrehozták a könnyelmű gazdálkodás okozta csorbát, még pedig oly sikerrel, hogy már most az orosz halkereskedők minden törekvése hiábavaló, mert két év óta nem képesek hazánkba az ő oroszországi süllőjükből szállítani talán egyet sem: a Balaton ismét elég bőven termi a jó fogasunkat. És hogy ez ennyire sikerült, az az országos halászati felügyelőségnek az érdeme.

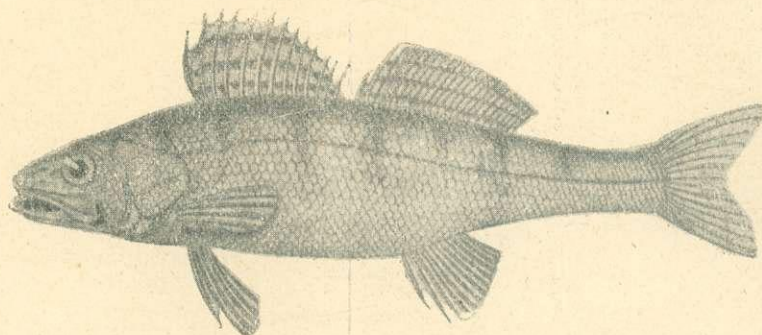
*) Lsd. Herman Ottó, a Magyar Halászat könyve.

Azonban nemcsak ily mesterséges és önkénytelen módon, a vasuti szállítmányokkal került az oroszországi süllő hazánkba. Természetes úton és önkényesen is bevándorolt hozzánk, a mi folyóinkba.

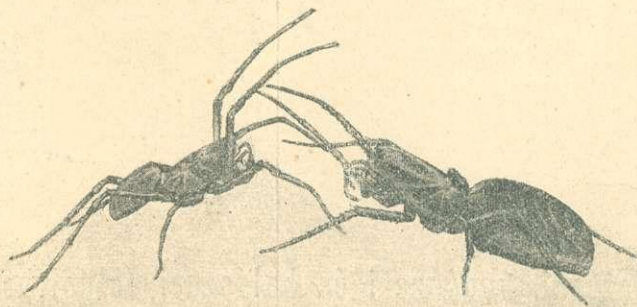
Körülbelül ötven év óta kezd ez az oroszországi hal a Duna vízrendszerében terjedni és meghonosodni.*)

Azelőtt csak az oroszországi folyókban volt.

Különösen az Alsó-Duna, a Tisza és a Maros vizében gyakori már most és így mondhatjuk, hogy míg a *fogas* (*Lucioperca sandra*) a Balaton specialitása, addig az Oroszországból hozzánk bevándorló rokona, az úgynevezett *kősüllő* (*Lucioperca volgensis*) első sorban a miénk.

Kősüllő. (*Lucioperca volgensis*.)

Pokoli eselők. (*Trochosa infernalis*.) ♂ és ♀.

* * *
Most áttérek egy sokkal igénytelenebb állatra, mely ugyan szintén vízi állat és szintén Oroszországból került hozzánk, de nem oly fontos, mint az előbbi. Ez az orosz kagyló (*Dreissena polymorpha* Pall.). Eredeti hazája, amint Entz tanár mondja**), a Káspi- és a Fekete-tenger volt. E tengerekből bevándorolt az oroszországi folyók torkolatába

*) Természettud. Közlöny, 350. füz.

**) Siebold és Jeitteles szerint.

s majd azokban feljebb is haladt. *Martens* szerint a jelen évszázad elején kezdte meg vándorútját és csakhamar bejött a Dunába is. Hazánkban ez idő szerint még csak a Dunában és Bega-csatornában található. Ez tehát egy mostanság bevándorló délmagyarországi specialitás. — Állítólag Afrika északi partjain, sőt Északamerikában is felfedezték már. Bizonyára a hajókkal viteti magát a tengereken át és a folyókba.

Ez a kagyló, a melyet én Nagy-Topolovecztől felfelé Babsáig magam is gyűjtöttem nagy számban a Begában, körülbelül 4 cm. hosszúságot ér el, szabálytalan tetraéder-, vagy inkább kecskeköröm-alakú, sötétkekes fekete színű. Rendesen az iszapban él s abban úgy mozog, mint a többi kagyló; de néha odatapad szálaival, amelyeket héjai közül kibocsát, tárgyakhoz, deszkákhoz, hajókhoz s így aztán utazik. Valószínűleg így került a Begába is.

* * *
Ha szabad, még egy délmagyarországi pókfajról is teszek megemlítést; ez is Oroszországból érkező vándor, de még csak a kapuban van, t. i. Krassó és Temes megye legelején. Ez a *Trochosa singoriensis*; mint neve mutatja, a szingorai síkságok lakója.

Balaton tündére.

Milyen az a tündér, kit tiédnek mondasz,
Kit hullámaid közt selyem-lágyan ringatsz,
Kinek gyöngyös vized pihentető ágya,
Édes altatója csillagok sugára;
A ki bűbájosan benned s rajtad játszik,
Éj-napon veled van, mégis sosem látszik,
Kinek a te lelked az ő lelke fénye,
Kinek szíved üdve az ő üdvössége?

Milyen az a tündér, kit a nap sugára
Tebenned keres fel, ha indul útjára
Az ég pereméről, szétáradó fényvel,
Harmatesett hajnal újító lehével;
A ki a haragvó, zúgó vészviharban
Ott van a korbácsolt, bős hullámtarajban
S az ezerszer megtört, szertefoszló csöppek
Ott érzik magukban, benne gyöngyörködnek?

Milyen az a tündér, a ki délszakában,
A nap verőfényén ott ring-reng pompában
A víz játszi tükrén, vagy enyelgő fodrán,
Nyájas szellem-arczczal csábítva mosolygván;
S kit hűnyő nap után az éjnek évadja
Boldogan szenderít, édesen ringatva,
Kit a halász lelke, ha magához csábít:
Ébred a szerencse, nyújtva bő áldását.

Milyen az a tündér, Balaton tündére,
Balaton szerető lelkeknek eszménye? ...
Hogy milyen ő? — oh én megmondhatom, láttam
S elmerültem akkor édes boldogságban.
Csodákat művelő, örök, röpke szellem,
Ring a Balatonban, ott ring minden lelken,
Megigéz, megbüvöl, a lelket megfogja,
Tündérújjának lesz a szív s lélek foglya.

Ő, ki mindenkihez más alakban lebben:
Búsnaq vigaszt nyújtó üdítőn, édesen.

Ez a pókfaj a legnagyobb hazánkban, valóságos óriás a mi bennszülötteink között. Hat évvel azelőtt

fedeztem fel Temes-Kubinban, ahol a gátak által védett árterület homokos részein a földben tanyázott. Körülbelül

Orosz kagylók (*Dreissena polymorpha*) a közönséges kagyló héjához tapadva.

F. O. C. S.
12. XII. 95

Csábos vágyat ébreszt egy-egy pillantása,
 Kéjes öröme készíti arca mosolygása.
 A remegő szívnek felbátorítója,
 A megrendült lelket vesztétől ő óvja.
 Az életöröme újító forrása
 És általa enyhül az életnek átka.

A derűs ég kékje ő vele mosolyog,
 Permetezve nézik felhős borulatok.
 A hajnali szellő játszi enyvelgése:
 Röpkedő lelkének egy-egy röppenése.
 S ki a Balatonnak hűségével áldoz
 S erőtlén: általa jut erőforráshoz;
 S kinek áldásosztás kincses boldogsága:
 Ő az, a Balaton tündere, — arája.

Minke Béla.

A köröserdői vadászkastély.

Irta: Glück István.

»A Természet« eredeti tárczája.

Megérkezett az ős, a ködös, borongós, kedves ős, az év leggyönyörűbb, legregényesebb, legköltőibb szaka. Az emberek dideregve, fázva, csúztól, reumától rettegve menekülnek a város zárt körébe, langy szobákba, pedig künn, a szabad természet ölén most élvezhetnék a nagy Isten legfölségesebb csodáját, a pazar színek millió változatát, a növényélet e bánatot lehelő, könnyrefakasztó, lassú haldoklását, melynek lemondást dalló költészetével nem állja ki a versenyt a világon sem!

Igaz, hogy sokat, nagyon sokat vesztett szépségéből, bájából az erdő, a liget! Elköltöztek kedves költői, a magasztalásban kifogyhatatlan troubadourjai: a pintyek, az erdei árnyék e hűséges imádói, a dalos rigók, a kerti aranyos kis poszáták, a zöldikék, el a lantos király: az örökké bánatos fülemüle, igaz, elmentek mind; de pótolva az, mit vesztettünk. A természet ünnepi díszbe öltözve, dalra hangolja most magát az emberi szívet, melynek szava édes, bűbája igéző, varázsereje mindent békóba, bilincsbe verő! Ünneplő ruhájába bujt az erdő, a legszébb ruhába. Szép, szép a tavasz ruhája is, »mikor az erdő, mint egy kaczer leány, magát megkoszorúzza s virág a lombot,

20 cm. mély, merőlegesen lefutó csövet vaj magának a homokos földbe, ezt a lakását finom pókhálóval szépen kítapasztja és felül a nyílást szintén fonalakkal szövi be, hogy a homok és földtörmelék bele ne hulljon csövébe.

Ott ül a pók egész nap a lakása nyílásán és leselkedik; különösen alkonyatkor azután, ha arra téved valami apró bogár vagy másféle rovar, akkor kirohan rablómódra, megrohanja, elfogja áldozatát és visszatérve lakásába, ott megeszi. Azért is tele van lakásának alsó része mindenféle bogárlábakkal, szárnyakkal, félig kiszívott, kiszáradt bogártestekkel.

Van még egy másik *Trochosa*-fajunk, a *Tr. infernalis*. Ez is Oroszországban, Romániában, Bulgáriában honos és nálunk az egész Alföldön; egészen a Mátra-hegységig vonul fel. Ugyanolyan mint az előbbi, de kisebb valamivel. Életmódja is hasonló.

A nagyobbik faj, a *Tr. singoriensis*, a keleten csak olyan elterjedésű, mint a kisebbik, a *Tr. infernalis*. Mindenütt együtt tanyáznak. Nálunk azonban a kisebbik már elterjedt széles az Alföldön, a nagyobbik tudomásom szerint még csak Orsován és Temes-Kubin környékén találtatott. Bizonyára követni fogja a másikat idővel; mert létfeltételeik, életmódjuk és elterjedésük különben is összevág.

* * *

Végül még egy olyan specialitást említek meg, amely valóban csupán csak a mi déli megyéinknek sajátja — másutt nincs, azaz csak még a velünk határos Szerbiában is található; állítólag onnét is kerül hozzánk; elég sajnós. Ez a *kolumbácsi légy* (*Simulia columbatzensis*). — Tavasszal és nyár elején roppant nagy rajokban lepi el hazánk déli vidékeit, ahova őket az épen uralkodó szél elviszi. Szinte határos a csodával az a nagy szám, amelyben ezek az apró musliczához hasonló legyek az alsó Duna vidéke patakjaiból kikelnek. Sok népmonda fűződik ehhez a légyfajhoz, ami természetes is, mert hiszen a nép nem tudja magának a csodának látszó jelenséget, ha egy légyfelhő egyszerre csak ott terem,

másként megmagyarázni, mint csak mesével és mondával. A golubaczi barlangból származtatja e legyekék ezernyi millióit. Tényleg azonban sok helyről kelnek ki ezek az alsó Duna mentén s innét terjednek aztán szét, mint a házi állatoknak, de kivált a szarvasmarháknak és lovaknak rémei. Mi délmagyarországiak eléggé ismerjük őket.

* * *

Az imént elmondott példákbl láthatjuk, hogy hazánkban újabb és újabb állatok foglalnak tért. Ide Délmagyarországba leginkább a Kelet felől kapjuk a jövevényeket szárazon, vízen egyaránt.

Van ugyan elég olyan balkáni és keleti fajunk is, amelyekről nem tudjuk, mikor és miképen vándoroltak be; csak a görög teknősbékát (*Testudo grecca**) vagy azt a nevezetes denevérfajt említem meg, amelyet Koronini közelében »Gaura cö musca« nevű barlangban Pável János fedezett fel és melyet a tudományban *Vespertilio capaccini* Bp. névvel jelöltük meg. A sok száz meg száz apró állattajtól pedig, különösen a rovaroktól, eltekintek ez alkalommal.

Ha ezek között a nagyszámú bevándorló és bevándorlott fajok között néha nagyon kellemetlen betolakodók is vannak, mint például a poloska meg a svábbogár, amelyeket Keletindiából kaptuk, vagy a patkány meg a házi egér, amelyek szintén Ázsiából kerültek hozzánk, mégis sokkal inkább tűrhetjük el mindezeket együttvéve, mint azt a nehányat, amelyek a Nyugat országaiból származtak át hozzánk. Csak a kolorádo-bogarat, a filokszerát, a heszeni legyet, meg a gyümölcsöseinket veszélyeztető paizstetveket említem meg, amelyek Amerikából eredve, a nyugati kulturállamokkal való összeköttetésünk révén jutottak el hozzánk is és megmérhetlen károkkal sújtották hazánkat. A Kelet felől jövők ártatlanabbak; a Nyugat civilizációját szívesen fogadjuk, de annak kíséretől óvjon meg minket a jó Isten!

*) Orsova mellett az Allion hegyen található.

mint főt a mámor, nevetve földre húzza; szép a nyáré is, mikor rajta van az erőtl duzzadó zöld ezernyi változata; de az őszé mégis a legszebb: bele van szöve a szivárványszínek tarkasága.

Szeptember vége felé már látható az erdő legtöbb fáján a mulandóság szellemének kezemunkája; vége a reményt fakasztó lomb üde zöldjének, elváltozik, elveszti régi erejét s lesz belőle sok-sokféle piros, ezerféle sárga s megannyi barna és a mi árnyalat van a sárgától a zöldig, a barnától a feketéig, a pirosból a violaszínig: azt mind fel lehet találni rajta.

A haldoklás e kaczerkódó színjátékában mutatom be kedves olvasóimnak a köröserdői rengetegbe ékelt vadászkastélyt; most, mikor megzendül az erdő koronás vadjának hatalmas bögsésétől, mikor megharsan ez ősvadonban fenséges ura vadászkürtjének szava s bejár berket, minden ligetet, hogy visszhangot csaljon a csalit magányából, mely megbüvöljön mindent, a mi él s mozog!

Mikor hallom e kürt szavát a rengetegben szállni, mintha megelevenülne előttem a regényes múlt, mintha föl-támadt volna halottaiból. Mily

büvös erővel hat az emberre e hang! A játszi képzelet működik, csapong: lelkem elé varázsolja a régmúlt egy kedves jelenetét, melynek kiszínezésén lázas erővel dolgozik... Rengeteg közepén, messze-messze minden emberi zajtól, vásári lármától, emelkedik a szeszélyes építész vár; falát csapkodja az ár. A felvonó híd leereszkedik, festői levente-csapat, apród sereg, kopóraj rohan át rajta s mikor az őserdő magába fogadja s eltakarja őket a kíváncsi szemektől: akkor felharsan száz kürtből a varázshang s megkezdődik az igazán férfias multság: a vadászat. Kopócsaholás, száguldó paripák robaja, kürtszó, trombita harsogása csodálatos összhanggá egyesülve ér a megbüvölt emberhez. Mintha ezt a hangot hallanám most is?! Vagy tévedek?

Ha a rengeteg magányát, ősi természetes szépségét nézem; ha a beléje lehelt palotát tekintem, melynek falát esőkdossa a százados tölgyek galya, levele: akkor oly könnyű magamra erőszakolni, hogy még nem halt ki e kor!

Messze minden emberlakta falutól, ősvadonban áll a szeszélyes alakú kastély. Két oldalról a hajdani Albertfalvi-gát fut feléje, melynek magasságával egy irányú, hányt dombon emelkedik az égbe. Körötte ősi tölgyek, ezüstlevelű nyárfák, melyeknek vastag derekán jó támasztékot talált a kúszó borostyán, vadszőlő, iszalag. A nagy fák között fenyő-ültetvények zöldelnek, máshova bokros csalitokat varázsolt az ember fáradozó

A szőlőfűrtmolyról.

Az elasztott fű, a kopár szántások, a sárga tarlók nem épen alkalmasak arra, hogy esztetikai érzékünket minden tekintetben kielégítsék. Ha nem zöldelnének a rétek, erdők vagy legalább egyes facsoportok, ha nem volnának itt-ott még mindig üde színű szőlők és ha a hó vége felé a fiatal rozsvetések nem lendítenének valamicskét a sivárságnak induló vidéken, bizony nagyon is szembetűnő módon nyilatkoznék meg előttünk az a tény, hogy a természet is megvénül. Még pedig minő gyorsan! Nyolcz-tíz hét előtt virított, virágozott, illatozott minden, úgyszólván mosolygott e sárgómb felületének az az egész foltja, mely nekünk adatott otthonul. Most pedig az a pár zöld folt az általános fakóság közepette majdnem olyanok látszik, mint a virág az öregek megöszült hajfűrtjeiben. Vajjon nincs-e nekünk embereknek jobb sorsunk, mint a növényzetnek, melynek ifjúsága csak pár hétig tart? A mi ifjúságunk legalább éveket mond magáénak. — Isten tudja! Ha sokat gondolkoznám a dolgon, talán mégis oda lyukadna ki okoskodásom, hogy a növényzetet bizony van okunk megírigyelni. Mert ha erdő, rét, legelő, kert és szántóföld minden évben elvénül és elfakul is, de másrészt meg épen olyan biztos, hogy minden esztendőben újra megifjodik. És ez örökké így váltakozik; az »örökké« szót persze úgy értve, hogy kezdődött a föld kérgének első kihülésekor és végződik majd teljes megfagyásával. E között a két végpont közt pedig eltér vagy 10—20 millió évecske. Már most aztán az a kérdés, nem jobb-e milliószor megvénülni és ugyan-csak milliószor megifjodni, mint egyszer megvénülni és soha többé meg nem fiatalodni? Szeretném azt mondani az olvasónak: »Tessék választani!« Ámde hiába minden, mert nekünk nincs választásunk. És alkalmasint azért nem olyan lehangoló a természet őszi elfakulása, mert egészen biztosan tudjuk, hogy 6—7 hó múlva megint csak olyan bájos lesz, mint a fiatal csodaszép lányka. — Egyébiránt nem is mindenütt olyan színtelen a szeptember, mint a mi Alföldünkön. Kontinentális klímánk és kevés csapadékunknak jelentékeny része van e nem legépületesebb kép földidézésében. De mégis sokkal kisebb része, mint magának az embernek. Ahol az ember nagyon is túrja a földet ekéjével, ott a természet nem sokat tehet a mi szemünk gyönyörködte-

tésére, mert hiába, a szem és a gyomor igényeit bajos dolog összeegyeztetni. Míg mi harmincz év óta letéptük majdnem egész ősi növényekességét valamikor szebb hazánknak, csupán azért, hogy olcsó gabonát termeljünk más országok számára, addig számos északibb vidék lakossága zöldelő réteket tart magának — kert gyanánt — tavasztól télig, olcsó pénzen vásárolván kenyérnek valót olyan nemzetektől, a kik kénytelenek minden örökségüket pénzzé tenni és rablógazdaságot űzni.

De elég volt a kép sötétebb vonásaiból; nézzük csak meg jobban, találunk benne talán vidámabb színeket is, vagy legalább olyan jelenségeket, melyek feledtetik velünk az árnyékot. Utóvégre is, az optimizmus *ilyen irányban*, mikor a dolgok során úgy sem lehet változtatni, a legjobb politika és mindig *tiszta haszon*, még ha csak spekulációból vagyunk is optimisták.

Többi közt például tény az, hogy a szeptember »leg-egészségesebb hónapjaink« közé tartozik; ezt a nem egészen helyes, de általános forgalomban levő szólásmódot persze úgy kell értenünk, hogy e hónapban rendszeren jól érezzük magunkat. Ebben a tekintetben a szeptember mintegy párja május végének és junius elejének. Nem kis része van e jó érzés előmozdításában a *szőlőérésnek*; mert tudvalevő, hogy a szőlő a leg-egészségesebb gyümölcs és a szőlőkúra ifjút, öreget egyaránt fölvidít és ahol még lehetséges, az elgyöngült szervezeteket is fölfrissíti. Kivált pedig a fiatalság arczára varázsol olyan piros színt, a mit még nézni is tiszta öröm. Az is bizonyos, hogy a gyermekek sohasem viselik magukat jobban, mint a szőlőevés, szezonjában. Manap persze ezekről az igazságokról beszélni majdnem olybá vehető, mint ha Athénbe vinnék baglyokat. Mert hiszen maholnap minden kaputos magyar ember maga is »szőlőtermelő« lesz, ha mindjárt csak egy pár lugastökével szolgál is rá erre a címre. Ha azelőtt »hétszilvafás«-akról beszéltünk, most talán »hétszőlőtökés«-ekre divatosíthatnók öregszüleink szólásmódját. Mert azóta, hogy a filloxéra kipusztította a régi szőlőket, — hogyan? — hogyan nem? — elég az hozzá, hogy most már *csak azért is* mindenki szőlőt akar kultiválni. Addig, míg a szőlőnek alig akadt ellensége és jóformán magára hagyva öntötte az áldást fűrt, must és bor képében, addig kevés ember érdeklődött iránta. De amióta az ellenségek egész légiója élőködik rajta, azóta egyszerre népszerűvé lett, nemcsak mint

két keze. A parkszerű keleti rész után következik a nagy kiterjedésű kaszáló, alatta a régi vadászlak, a kiseded kápolna, kerülőház és mellékhelyiségek. Északnak Frigyesföld felé terül el a híres szarvaslegelő, melyen esténként 150—200 szarvas szokott legelészni.

A vadszölővel befuttatott erkélyről gyönyörű kilátás nyílik a messzeségbe futó nádasokra, kaszálókra; az északi emeleti nagy hálózobától pedig a szarvaslegelőre. Magában a kastélyban összehordva minden, mit egy remek ízléssel bíró főnséges főherczegasszony ide alkalmasnak találhatott. A szobákban magyar falusi butorok díszlenek, mert itt minden magyaros a legkisebbtől a legnagyobbig, az egyszerű korsótól a nagy tulipántos karszékig és pohárszekrényig. Vadászati fényképek; krétarajzok, szebbnél-szebb agancsok, kitömött madarak díszlenek sűrűn szétszórvva a termekben. Remek valóban az a korsógyűjtemény is, mely a banyakemenczés, tágas földszinti szobában hirdeti a főnséges úrnő kitűnő műérzékét.

Mikor beköszönt az ősz s vele a szarvasbögés ideje, akkor megtelik a kastély; magányát, méla csendjét vadászos jókedv, sürgés-forgás váltja fel. A fiatal főnséges lányok künn bohóskodnak a kaszálón, vagy a megritkult koronájú hatalmas fák alatt. Úgy beleillenek ezek a fürge lények abba a haldokló, szomorú őserdő világába; oly jól esik az embernek látni a mosolygó élet pirját a halál csókjá festette színtenger mellett!...

Reggel van. Megkondul az erdő szent magányában egy csengő-bongó imádságos hang. Oly áhitattal, olyan kedvesen lebben tova a szellő szárnyain, hogy az embert helyhez szegezi a bűvölet. Micsoda túlvilági hang ez itt a néma magányban, hol a szél zúgásába csak a réti sas, vagy az egerésző ölyv sikoltó hangja vegyül be olykor-olykoron? Minő andalító zöngemény veri varázsbilincsbé a fület; mi játsza bűvös játékát ily korán, mint túlvilági szózat, égi vigasztalás? Kling... klang... Megszólt a kápolna kis harangjának nagy szava; bejárja az erdő titkos berkeit, lengve-lengve, csengve-bongva fákön, sikon át, hirdelve mindenütt: misére jőjjetek, szent misére jőjjetek! Az őz ijedve szökken, amint a hang fülébe csap, majd megbűvölve, bámulva megáll s hallgatja az andalító hangokat. A kis kápolna megtelik a főnséges család tagjaival, a többi az ajtóban állva imádkozik.

Oly ünnepi most a hangulat. Hullámzó köd leng a kaszálók fölött, áttör rajta a fényes napsugár; szellő lebben el, megborzong tőle a fák levele, egyik-másik már nagyon beteg, nagyon halovány, ez a szellő folytán meglibben s lehull a többi közé a zörgő avarra, — meghalt. Még rajta az a pirosuló kis folt, hol először megcsókolta a halál. Mellette fekszik egy sárga, színtelen, amellet egy sötétzöld s aztán megint más és más színű. De szép mind, egyik szebb, mint a másik. Itt-ott egy kis forgószél támad, megpörget néhány ezer levelet először lenn a földön a

gyümölcs és ital, *hanem mint töke is*. Úgy látszik, az emberek csakugyan akkor kezdenek mindent megbecsülni, mikor az a bizonyos valami már elveszett, vagy legalább veszélyben van. Olyan sajátsága ez fajunknak, mint mikor a szülő egészséges gyermekére rá sem hederít, de beteges magzatjától nem sajnál semmiféle dédelgetést. — Úgy vagyunk most mi magyarok, hogy szeptemberben mindenféle csak rizlingről, bakarról, mézesfehérről, chasselas-ról, karbenetről, nagyburgundiról és kadarkáról hallunk beszélni. És evvel kapcsolatosan persze oidiumról, peronoszpóráról, szőlőmolyokról és más efféle szervezetekről, melyek ellen minden jóra való embernek háborút viselnie illik. Nem lévén nagyobb háború a kétlábúak közt, a duzzadó virtus legalább a hatlábúak ellen akar kitenni magát. Mert hát utóvégre is a dolog a győzelem, még akkor is, ha puskaapor és golyó hiányában rézgálicczsal, kénnel, dohánylével, pirétrummal és a boszorkánykonyha egyéb efféle leveivel és poraival vívják is ki. — Mivel tehát a szeptemberi reflexióknak ma legaktuálisabb tárgya a szőlő, beszéljünk valami olyan rovarról, mely a szőlő rovására gyarapodik. — Épen ilyenkor vájkál az érni készülő bogyókban valami kis barnás színű *hernyó*. Nem valami takarékos legény; mert valósággal csak úgy prédálja a drága pénzünkön fejlődött produktumot. Látszik rajta, hogy nem az ő zsebéből fizetődik nap-szám és adó, mert egy-egy bogyót csak kikezd és mikor már belekóstolt, ott hagyja és másikba bújik bele. Pedig egy bogyóban is volna annyi táplálék, hogy elég volna neki féléletén át. Csakhogy kényes gyomrú ő kelme, úgy, hogy mihelyt a kikezdte bogyó rothadni kezd, már az ő finyás szájának nem tetszik és egy házzal — akarom mondani: egy bogyóval — odább megy. Így aztán csupa kényeskedésből 8—10 bogyót is elront. Szidja is érte a szőlőtermelő, mint a bokrot, ha egy-egy ilyen elcsúfított fűrt a kezébe akad. Szidja pedig annál is inkább, mert a furfangos féregnek van magához való annyi esze, hogy nem épen a fűrtök felénk fordított oldalán garázdálkodik, hanem lehetőleg olyan részein, ahol nem vesszük észre korábban, mint a fűrt levágásakor. A németek »*Sauerwurm*«-nak nevezik az istenadtát; azért-e, mivel a még savanyú bogyókban kezd vájkálni, vagy azért-e, mivel az édesnek induló bogyó is elromlik és megsavanyodik tőle? azt nem próbálom tisztázni. Mivel a tollam hegyére vett féreg nem más, mint egy iczi-piczi moly-

pillének a hernyója és mivel a szőlőtökén mindig csak a fűrtökben (részint virágzó, részint érő fűrtökben) garázdálkodik, azért már évek előtt a »*szőlőfűrtmoly*« magyar nevet adtam e fajnak, hogy megkülönböztessem olyanoktól, melyek a levelekből is falatoznak. Tudományos neve: *Cochylis ambiguella* Hübn. — Vannak vidékek, ahol ez a kis állat hihetetlen hatalomra vergődik. Szerencsénkre azonban hazánkban, noha sehol sem hiányzik és legalább fél vagy egy egész százalékot a termésből mindig megkövetel magának, mégis ritkán szaporodik el annyira, hogy kártételei szőlészeti katasztrófa számba mehethetnek. Úgy látszik, hogy minél előrehaladottabb valamely ország kulturája, annál jobban és otthoniasabban érzi magát ott a szőlőfűrtmoly. Talán ha majd hazánk gazdasági és szőlészeti viszonyai arra a fokra emelkednek, a melyen Németország, Franciaország és Svájc megfelelő viszonyai állanak, akkor talán a *Cochylis ambiguella* nálunk is olyan hatalmas ellen-séggé válik, mint az említett országokban. Ez, a mit itt elmondtam, képtelenségnek látszik ugyan, de majd egy későbbi alkalommal talán mégis sikerül rá magyarázatot találnunk.

Németországban például 1897-ben csupán a wiesbadeni kerületben harmadfél millió márkára rúgott az a kár, melyet a szőlőfűrtmoly pillé munkájának róttak föl. A Mosel folyó viz-környékén ültetett szőlőkben meg 30—40 millió márkára taksálták ugyanennek a kis ellenségnek kártételeit. Ez még mind csak egy része a német birodalom efféle veszteségeinek. És épen e miatt a német földművelésügyi kormány tavaly harmadfélezer márkányi jutalmat tűzött ki a legcélszerűbb és legsikeresebb irtó eljárásra. A francziáknak és a svájcziaknak is már évtizedek óta fáj a fejük amiatt, hogy a moly minduntalan kifog rajtuk. Mert a főnnebb idézett összegek csakugyan azt jelentik, hogy azokon a helyeken jóformán az egész termés nem a puttyokba, hanem a milliárdnyi apró hernyók gyomrába vándorolt. — Egyébiránt azt sem hallgathatom el, hogy legutóbbi tapasztalataim olyanforma gyanúra vezettek, mely szerint nem jogosan íródik minden veszteség a *Cochylis ambiguella* számlájára, amit a termelők neki tulajdonítanak. — De hogy mindezt megérthessük, egy pár szót kell vesztegetnünk ennek a pillének életviszonyaira. — Tudnunk kell ugyanis, hogy az a rágás, amit a hernyók szeptemberben végeznek, magában véve még nem az egész és

lekonyult derekú fűszálak fölött s aztán egyre szűkebb karikában magasabban, magasabban, mikor végre egyszerre csak tovalebber, nyomtalanul eltűnik; a levelek meg lassan, tehetetlenül pörögnek megint le a földre, honnan kegyetlen szívvél tánczba ragadta őket az a bohó!

Alkonyodik. Ráborul a bágyadt napsugár a kastély falára, hogy még szebbé varázsolja azt a színtengert, mely a vadszőlő érzékeny levelein ömlik el. Kétkerekű kordé áll a töltésen, két lóma ökör a rúd mellett; várakozik a fönséges vadászra. Mikor megjő az ideje, indulnak befelé a rengetegbe. Lassan döcög a szekér előre, míg valamire rábukkan a rajtaülők sastekintete. Átmege a nádereken, kanyarodik, fordul jobbra-balra, ahogy csavarog a cserkésző út. Mindenféle csend, nem zavarja a békés nyugalmat semmi sem, csak a vén fűzfák selymes levele suttog, csak valami bánatos zizegés morajlik át az erdőn: ez a hulló falevelek zenéje, mely úgy meg tudja indítani a mélázó embert. De egyszerre felharsan a nádasban egy hatalmas hang, visszhangjától megremeg a levegő minden paránya. Mikor elnémul a sokszoros visszhang utolsó szava, akkor még néhány lóma, tompa böffentés következik s utána újra méla csend.

A koci megáll. Várni kell a fejleményekre. Rövid idő múlva megzörren a nád, mintha valami lóma test törne magának utat kifelé. A tisztáson karcsú tehének, fiatal üszők jelennek meg s negédes mozdulatokkal járnak-kelnek czél-

talánul. Egyik-másik lehajtja fejét s jóízűt harap a haramtos fűből.

Megint felharsan egy hatalmas hang, de más oldalról, valamivel gyengébb, éretlenebb, mint az előbbi, de elevenebb, harcziásabb. A tehének megrezzennek, hatalmas ugrásokkal törnek a nádas felé. A hang megismétlődik innen is, onnan is, míg végre egy koronás fő bukkan elő, fiatal tizenkettős, de erőttől duzzadó. Száguld jobbra-balra a tisztáson, végre megáll, hátraveti fejét s bög újra, hosszasan. A nádasban újra zaj támad, egy rohanó, bősüzt, tulajdonjogában sértett bikáé. Kiront a szabad térre s ott megpillantva ellenfelét, hirtelen megáll. Földnek szegezi homloka gyönyörű ékességét s egyszersmind hatalmas fegyverét, izmai megfeszülnek, orrlukaiból sugárként lövel ki a pára. Gyönyörű egy állat! Nehány öllel közelebb ért ellenfeléhez. Most jó a végzetes pillanat.

A két hatalmas ellenfél összecsap; recsegnek, csattognak az agancsok, dübörög lábaik alatt a föld, messze repül a felrúgott füves hant. Sokáig nem tud túlsúlyra vergődni egyik sem. Szétválnak, újra összecsapnak, míg végre is oly dőfést talál a vénebb, kitanult bika annak az éretlen 12-esnek adni, melytől elmegy minden harcziás kedve. Riadva ront át bokrokon, leomlott, korhadó fatörzseken s eltűnik a nádas rejtekében. A győzelmes agancsos remegve bár, de büszkén, mámorosan tekint széjjel a tisztáson, melynek korlátlan hatalmú basája lőn.

nem is a főbaj; ámbár elégnek ugyan elég volna ez is. A szőlő-fürtmolynak t. i. két ivadéka van évenként. Tavasszal, a szőlővirágzást megelőzőleg röpködnek először a molyok. Ezek a kitelelt bábokból keltek ki, a mely bábok a megelőző ősszel a bogyókban grasszált hernyókból lettek. A tavasszal rajzó pillék petéiből csakhamar kikel az első hernyógeneráció, a mely a virágzó szőlőfürtökben végzi romboló munkájának javát. A fürtökön holmi leharapott és elszáradt virágokból kis fészket csinál magának és ebben tölti a nap nagy részét. Csak akkor mászik ki belőle, ha megéhezik, vagy ha új fészket akar magának összefonni, a mit mindannyiszor megtesz, a hányszor a fészkek közelében levő virágokat már mind megette. Nem csupán a virágzás alatt viseli magát így, hanem előtte és utána is; mivel a még ki nem virágozott bimbók épen úgy a menüjébe tartoznak, mint a kinyílt virágok és az egy-két napos megkötődött bogyók. Ennek a kedves manipulációnak aztán az a vége, hogy a fürtök lekopaszodnak és bogyók helyett csak a nyelek maradnak meg, itt-ott egy árva bogyócskával.

De hát a laikus nem mindig van tisztában avval, hogy csakugyan a moly kártételeivel van-e dolga. Sokszor a szőlővirágzás után beálló »elrűgás«, mikor t. i. a kedvezőtlen viszonyok következtében a termékenyülés nem történt meg és az egyes virágok sorban lehullanak, szakasztott olyan, mint a hernyófalás. Hogy az utóbbi eset áll-e, azt csak úgy tudhatjuk meg egészen biztosan, ha a hernyók fészkeit (apró csomókba kötött száraz virágokat) megtaláljuk a virágfürtökön; sőt még ebben az esetben sincs kizárva a csalódás, mert a szőlővirág u. n. »sapkái«, melyeknek a kinyíláskor le kell hullaniuk, továbbá az elrűgáskor lehulló virágok is gyakran összehalmózódnak a fürt ágai közt és csalódásig olyanok, mint a kis rovar fészkei. Csak akkor lehetünk biztosak, ha ezek a száraz virágok csakugyan fonalakkal vannak erősen összefonva és ha egy részükben vagy a hernyót, vagy a bábót, vagy a kikelés után legalább a bábhéjat felfedezzük. Utóbbi időkben a szőlővirág elrűgása egyre sűrűbben áll be és ezt a kárt számtalanszor rovarrágásnak tartják. Épen e nyáron hoztak nekem néhány tuczat »kopaszra rágott« szőlőfürtöt; megvizsgáltam őket, de egyetlenegyben sem volt nyoma a rovarnak, valamennyinek a kopasszága egyszerűen az »elrűgás« eredménye volt. — Mivel ennek az első generációnak hernyói a szénakészítés idején teszik magukat rettegettekké, azért a németek »Heuwurm«-nak nevezik. Tehát »Heuwurm« és »Sauerwurm« egy és ugyanannak

A koci megindul újra, kerülgeti a győzelmes bikát, mely ideges mozdulatokkal rohan jobbra-balra a tehének között. A mint feltűnik a tisztáson a két fehér ökörrel vont járómű, ijedve ront be a nádszélébe a tehénsereg, de a bika helyt áll, farkaszemet néz a közelgő veszélyfelé.

A lövés eldördül, a főnséges vadász megküldé üdvözlését az erdő basájának...

Este van már, csendes, méla este. Nedves, hideg köd borul a tájra, csepeg a fű elfonnyadt levélkéiről a harmat a televényes földre. Alig látni már a fák girbe-görbe körvonalait, de a szekér csak ballag-ballag tovább a kastély felé. Mire aztán odaér, áttör a vastag ködrétegen az ezüstös hold szelíd világa s bevonja misztikus fényével a bagolyvár búbját, folyondáros falát, sötét ablakait s egy oly képet varázsol a főnséges vadász szívébe, melyet feledni nem lehet.

Néhány perczig megbűvöletlen áll meg a küszöb előtt, belebámul a csendes messzeségbe s ekkor valahonnan felhangzik az a mámoros bőgés, mely lázba hozza az igazi vadászt. Hangzik soká, hosszan, míg végre el nem hal a nagy távol-ságban...

a molyfajnak két generációja: az előbbi a tavaszi, az utóbbi az őszi. — Mivel, mint említettem, az őszi hernyók a bogyókban lappanganak, még pedig kivált azokban, melyek a töke közepe felé vannak fordítva, azért ezek ellen bajos olyan munkát indítani, melynek tiszta hasznát látnók. Mivel viszont a virágzás időszakában, illetve ezt megelőzőleg az első ivadék hernyói nagyon is szemmel láthatók, azért a védekezés legfőképpen ezek ellen szokott fordulni. Tulajdonképpen semmi egyebet nem kell tenni, mint azokat a kis csomókat, melyek a hernyók fészkei, kicsipkedni a fürtökből és vagy helyben megölni, vagy összegyűjteni és tűzbe dobni. Erre a célra kis csipetőket is árulgatnak, ámbár ügyes embernek, kivált gyermeknek, a maga öt újja jobb minden szerszámnál. Azután permetezik is a megtámadott fürtöket, különösen pyrethrum-nak, vagyis a rovarpor-nak (Zacherlin, Entomocionin stb.) tinkturájával, vagy rovarpor kivonatát tartalmazó szappanokkal és egyéb efféle gyártmányokkal. Megvan ennek is a haszna; de nem ajánlom, hogy épen virágzaskor permetezzünk ilyen folyadékokat a fürtökre, hanem inkább a kinyílás előtt, mert a szőlővirág, úgy vettem észre, nem nagyon hálálja meg az illetén keresztelést. Mivel mindig csak egy-egy kis fürtöt kell a szerrel permetezni, akár milyen piczi fecskendő megteszi a szolgálatot; csak az a fő, hogy a folyadék finom, majdnem porforma permete képében jöjjön ki belőle. Egyébiránt — mint mondtam, — ha már az egyes fürtöket kell kezelni, akkor a fészkek kicsipkedésének vagyok híve, mely kevésbé költséges és biztosabb, mint a permetezés. Az utóbbit azért mondom, mivel ismerőseim közül valaki ezen a nyáron mintegy 20 frtot költött permetezésre; csak hogy az volt a dolog bibije, hogy a haszontalan hernyók nem tartották érdemesnek bevárni, hogy Zacherlinnal kereszteljek őket meg, hanem a kezeléskor már háromnegyedrészben be voltak bábozódva. A báb pedig épen olyan kevésbé pusztul el a permetezéstől, mint mi valami dunai fürdőtől. A kicsipkedés ellenben nemcsak a hernyók, hanem a bábok ellen is jó.

A röpködő molypillék ellen is háborút indított az elkeseredett szőlősgazda. Először enyves anyaggal bevont legyezőkkel járkáltak és ide-oda hadonásztak a munkások a szőlőkben, persze az esti órákban, mivel a moly ilyenkor szálldogál. Most már sok helyen más módhoz folyamodnak, t. i. valóságos ünnepi kivilágításokat rendeznek a tiszteletére. Mikor a nap lenyugszik, ezernyi ezer, karókra tűzött lámpa gyönyörködteti a vasúton vagy kocsin utazót, a ki szentül azt hiszi, hogy legalább is valami ötvenéves jubileumot ülnek a boldog szőlősgazdák. Pedig keserves és drága boldogság az, mert a sok lámpa nem való egyébre, mint hogy a molyok a lámpafénytől csalogatva, nekiröpüljenek a lámpának és — ott ragadjanak. Mert az egészben az a fűfű, hogy a lámpaüvegre magára, vagy pedig egy ráerősített papírra különféle receptek szerint készült ragadós anyagokat mázolnak. Némelyek egyszerűen lenmagolajat és hegedűgyantát olvasztanak össze erre a célra, mások, a kik jobban akarják végezni dolgukat, öt rész terpenint, tíz rész fehér szurkot, egy rész lenmagolajat és egy rész faolajat kevernek össze. Az ilyen kivilágítást természetesen két ízben rendezik, tavasszal és nyáron. A molyok csakugyan elég ostobák, hogy lépre mennek; de — úgy mint az emberek közül — főképpen a hímek. A nőstények nem szeretnek ugyanis sokat röpködni, hanem elvárják, hogy a férfinem csapja körülük a szelet és kelepczébe kerüljön.

Még volna erről a tárgyról egyéb elmondani valóm is, de inkább máskorra halasztom. Mert attól tartok, hogy ha még tovább is részletezem a mai szőlősgazda keserves babrálgatásait, akkor még több ember kap kedvet ehhez az örökös küzködéshez és aztán egyszerre ott leszünk, hogy több lesz a bortermelő, mint a borivó. A mitől Isten őrizzen meg bennünket.

Sajó Károly

VADÁSZAT.

A vadászutakról.

Oly vadászterületeken, ahol állandó fővadállomány tartatik fenn, e hóban főleg a vadászatokra való előkészületek veszik igénybe a vadászszemélyzet majdnem összes tevékenységét. Így a hivatásos vadásznak, ki a vadászat vezetésével van megbízva: legfőbbkép a *barkácsoló-utak* és *cserkészösvények* berendezésére kell gondot fordítani, illetőleg ahol azok már megvannak, helyreállítani s ahol létesítésük van célba véve, e hó elején kell elkészíteni azokat. — Fővadállománynyal bíró, általában szakszerűen kezelt vadászterületeken mellőzhetetlenek az ily úthálózatok; csakhogy létesítésük némelykor sok költséggel és fáradtsággal jár s mindenkor nagy szakértelmet s alapos helyismeretet igényel. Ésez utóbbi igen fontos körülmény; de nem kevésbbé fontos a vad tartózkodási helyeinek, járásainak, forgóinak ismerete is; tudni kell továbbá, hogy faj- és ivaronként *darabszám* mennyi és minő vad van a területen s hol vannak az erős agancsosok bögési (rigyetési) helyei, melyeket azok évről-évre rendes körülmények közt felkeresni szoktak. Azt is tudni kell, hogy különböző évszakokban hol, melyik pontján a pagonyoknak tartózkodik inkább s merre szokott legelészés végett kivonulni a vad stb., s csak ha mindezekkel tisztában van a vadász (a mi hosszabb tapasztalást igényel), csak akkor foghat hozzá a vadászút-hálózatok létesítéséhez. Az úgynevezett *barkácsoló-utak*, minthogy azok a kocsin való cserkészzet céljára szolgálnak: csak oly helyeken létesíthetők, hol a terep kocsival mind nagyobb nehézség nélkül bejárható. Rendeltesük ugyanis az, hogy kocsin, a lehető legrövidebb idő alatt s a mennyire csak lehet csendben megközelíthessük azokat a helyeit az erdőnek, a hol a vad nappalonta előleges kitapasztalás szerint tartózkodni szeret. — Ha a barkácsoló-út vezetési

irányait már megállapítottuk, szükséges ez irányokat nyomjelzésileg *megjelölni* — a szálaserdőben akként ugyanis, hogy a fák kérgére, a melyek közt a kocsinak haladnia kell: 1,5, 2 mt. magasban fekete vagy veres festékkel jól látható jeleket festünk (mint ahogy a turista-ufákat jelezni szokták), vagy pedig a fákat mindkét oldalról kissé megfaragjuk. Az ekként történő nyomjelzés megejtése után következik aztán a tulajdonképeni út elkészítése, illetve az úthálózat *kitisztítása*, vagyis járhatóvá tétele, minden akadály, mint fagyóker, tuskó, tömbök, kövek, az útba nyúló faágak stb. eltávolítása s végül a falevelek s törmelékek elgereblyélése. — Sűrűs helyeken persze, ez a munka sokkal nagyobb fáradtsággal vihető keresztül, mint szálasokban s néha majdnem legyőzhetlen akadályba ütközik s főleg a vágószerszámoknak jut itt a legnagyobb szerep, mert az utakat nem annyira készíteni, mint inkább *vágni* kell, azaz a bokrokat, bozótokat s fiatal fákat az út szélességében alaposan töből ki kell irtani, a megmaradt fák benyúló ágait lenyesni, egyebekre nézve pedig akként kell eljárni, mint ahogy föntebb körvonaloztam, csak nagy súly fektetendő arra, hogy a kocsinak mindenütt akadálytalan, egyforma, egyenletes haladás biztosíttassék; oly részeken pedig, ahol a barkácsoló-út tovafejlesztése legyőzhetlen akadályokba ütközik, ebből kiindulól, mintegy kiegészítésképen *cserkészösvények* készítendőek, melyek több irányban a főhálózatba szakadjanak bele s lehetőleg ezen hálózat közeit mintegy keresztelve, ekként összekapcsolják. Magától értetődik, hogy se a barkácsoló utakat, se a cserkészösvényeket egyenes irányban vezetni *nem szabad*; nem szabad főleg azon hely felé, a hol a vad tartózkodni szeret, legelni, szóval időzni szokott, hanem olyan irányt kell adni azoknak, hogy az ily

helyek az úttól jobbra vagy balra, de mindenesetre jó lövésnyi távolságra essenek. Általában ott, a hol a barkácsoló-utak készítése kivihetetlen, például hegyes vagy dombos vidékeken, sziklás helyeken, — avagy ha ilyeneket készíteni nem akarunk — talán erdőkímélés szempontjából is egyrészt: csakis egyszerű *cserkészősvényekkel* pótolhatjuk azokat, melyek természetesen kizárólag a gyalogvadászat (cserkészet) céljaira szolgálhatnak s mindenkor csak egyetlen vadász által használhatók ugyanazon időben és erdőrészben, ha csak a terület nem olyan nagy, hogy különböző részein egyenkint több vadász is cserkészhet. — Hogy miként kell ezek készítését a legczélszerűbb módon keresztül vinni, annak elemi részét már a fent elmondottakból is következtetheti az olvasó, mert ugyanazon elvek irányadók ezen munkálatokat illetően is. Jó vezetési irányok a vadnak tartózkodási helyei felé — lehetőleg folytonos *fedezet alatt*, hogy a szemfüles vad meg ne lássa a cserkésző vadászt — oly kimunkált terepen haladhatva az, mely a lőtávolságba való nesztelen belopást (becserkészést) lehetővé teszi, mert míg a barkácsoló kocsira csak kevés ügyet vet a vad — kivált eleinte, míg lövés nem történt, vagy rossz tapasztalásai nincsenek, — addig a gyalogjában közeledő emberrel szemben a legnagyobb bizalmatlansággal viseltetik s elég egy ágacska recsenése, vagy egy mozdulat, melyet észrevett, hogy gyors eliramodásra ösztönözze, elriassza. Természetesen, ami a helyes vezetési irányokat illeti, föltétlenül szükséges ezen munkálat pontos teljesítéséhez az erdőnek legalaposabb ismerése, mert ennélkül boldogulni nem lehet. Hanem a legrészletesebb helyismeret mellett is elkerülhetetlen — ha mindenben szakszerű eljárást akarunk követni — a vadász területnek képét nem csak elmében, de a valóságban (illetve gyakorlatban) is akként érzékíteni, hogy az csalhatatlan, minden tévedést és feledékenységet kizáró módon tárja tekintetünk elé a terület összes alakulásait részletei és teljes egészében — s ezt természetesen csak egy jó *vadászati térkép* segítségével érhetjük el. Mindenesetre készíteni kell, habár csak egy kis rajzot is, a területről, melyben mint feleslegesnek, az erdészeti beosztásnak kihagyásával, csakis a pagony nyiladécai, hegygerincei, völgyei, völgyületszerű hajlásai s a vadásztér határai jelöltetnek be; azután pedig rajzunk ellenőrzése szempontjából újabb alapos helykémlő járatokat teszünk a pagony minden részében s a terepviszonyokat illető befejező tanulmányaink s esetleges újabb felfedezéseinkkel kiegészítjük topografiai ismeretünket. Azokat a terepalakulásokat pedig, melyek térképünkről még hiányzottak, mint utak, hajlások, tisztások stb. utólag beiktatjuk, sőt a föltünőbb, talán fontosabbnak látszó pontokat lehetőleg még névvel is ellátjuk a mappában, vagy pedig sorszám szerint iktatjuk be. Az ekként keresztülvitt térképezés (kivált idegen, nem kellőleg ismert területen, mi a hivatásos vadászra nézve mindig igen fontos az alapos helymegismerés szempontjából) még a vadállomány szemmel tartása, számbavétele s a derék vadak megismerésére irányuló törekvésünkben is igen nagy segítségünkre lehet. A térképellenző s a kijelölés szerint történő további bejárások alkalmával felfedezett csapák és vadforgók utalása folytán ugyanis, a legalaposabb tájékozást szereztetjük magunknak a vadállományról s az erdőnek azon helyeiről, melyek a vad által jobban látogattatnak, a mely tapasztalásokat aztán a *sózók* felállításával alkalmával fordíthatjuk továbbá hasznunkra stb. — Az ily módon történő előmunkálatok természetesen egy-két hétnél előbb alig vihetők keresztül, miért is ahol — talán új berendezés célzatából — előmunkálatokra van szükség: czélszerű azt már augusztusban elvégezni és a barkácsoló-utak és cserkész-ösvények nyomjelzése, illetve kijelölése után azonnal hozzá is fogni azok elkészítéséhez, hogy a vadnak ideje legyen velük a rigyetés idejéig megismerkedni, mert az új állapot eleinte tartózkodást, bizalmatlanságot kelt a vadban s csak lassanként, bizonyos idő múlva

szokik hozzá a terep képének részben való megváltozásához. — A mi a cserkészősvények vezetése irányait illeti, — habár azoknak mintegy hálózatosan kell is a területet átszelniök, mégis a fősúlyt az oly helyekre kell fektetni, ahol a vad tartózkodásáról vagy időszerű előfordulásáról meggyőződünk. A hol esetleg a terepviszonyok miatt nagyobb, vagy egyáltalában elháríthatlan akadályok merülnek fel: csakis az említett u. n. *jó vadtartó helyek* megközelítése lehet a cél az ösvények vezetésénél. Különösen figyelembe veendőek a völgyek, völgyületszerű mélyedések (az ily helyeken, ha sáros, mocsáros mélyedéseket rejtnek, gyakran akadhatunk ott, a hol egyáltalán van: sörtevadra), melyeken *át* vezetjük a vadásztutakat, — míg a hegygerinceket, kisebb magaslatokat *megkerüljük*; azonképen megkerüljük a sűrűségeket és vigályosokat is, valamint fiatalosokon és bozótosokon keresztül se szabad a cserkész-ösvényt vezetni; általában a sűrűségeket mindig meg kell kerülnünk, de az erdei nyílások és ritkások is oldalt maradjanak az ösvénytől. Sűrűbb ösvényhálózatokat csak vágásokban és azokban a fiatalosokban alkalmazzunk, ahol a vad leginkább szeret tartózkodni; azokban az erdőrészekben pedig, ahol a vad inkább csak szórványosan fordul elő és általában kevésbé gyakori és biztos előfordulással bír: nagyobb költségek elkerülése végett csak a vad jobban látogatott forgóin, illetve azok közelében vezetjük el a cserkész-ösvényt. Kiváló figyelmet és körültekintést igényel a cserkész-ösvényeknek készítése az oly vadászterületeken, ahol a kocsival való közlekedés alig kivihető, vagy éppen leküzdhetetlen nehézséggel jár, sőt lehetetlen, pld. hegyes vidéken s ahol a szálás erdő változatosan vigályossal, sűrűségekkal váltakozik. — A barkácsoló-út és cserkészősvény irányára nézve — ha azok valamely területen egymással kapcsolatosan készítettnek — mindig szem előtt tartandó az a már említett szabály, hogy sűrűségeken meg erdei nyílások stb. keresztül egyiket se szabad vezetnünk. Egyébiránt a kocsival való barkácsolás alkalmával sűrűbb fedezetre — mint már említők — nem igen van szükség az ismert oknál fogva; ellenben a cserkészőnek folytonosan lehetőleg takarva kell haladnia s minden kínálkozó fedezetet fel kell használnia e célra. — A magasabb hegységek közt, különösen ott, ahol még érintetlen őserdő létezik: a vadásztut-hálózatok készítése több komplikációval jár, mint a sík vagy dombos aljú erdővidékeken és sokkal nagyobb feladat is. Barkácsoló-utakról természetesen szó sem lehet; csakis cserkészősvények jöhetnek számításba. Ezek készítésénél is ily helyeken esnek azon elvek, melyek hullámos vagy dombos, halmos vidékeken irányítják munkálatainkat — azon való törekvésünket ugyanis, hogy a cserkész-ösvények minél hálózatosabban s minél görbébb vonalakat írva le, fussák össze a tért. — Ily helyeken ugyanis a sűrű hálózatosságot mellőzve, abból az elvből kell kiindulni, hogy a vadásztutak arra szolgáljanak, miszerint a vadászterület *minden része* mennél gyorsabban megközelíthető legyen, a mit csak *egyenesen* vezetett utak segítségével érhetni el, a mi a kényelmes, zajtalan és gyors járást lehetővé teszi és lehetővé teszi azt is, hogy nemcsak egyes exponált pontokat, de az egész vadászterületet rövid idő alatt gyorsan összejárhassuk. Tudvalevőleg ugyanis a fő-, általában a csülkös vad nemi ösztönének felébredése alkalmával igen nyugtalan, izgatottan jár-kezel szinte pihe-nés nélkül s folytonos helyváltoztatása közben a vadászterületnek oly helyein is megfordul, ahol rendes körülmények közt soha még nyomát se találni. Ép azért szükséges az úthálózatokat akként vezetni, hogy a területnek *minden egyes helye megközelíthető legyen* s ezen elvet sok vadász fölibe helyezi amaz elvnek, mely a részletesség kizárásával csakis a vad kitapasztalt kedvenczebb tartózkodási helyeire, általában és kizárólag csakis az oly helyekre fekteti a fősúlyt, ahol megfigyelés szerint a vad tartózkodni szeret, vagy használtabb forgói járásai vannak s egyáltalában ahol biztosan megfordulni szokott. Tehát

rendszer nélkül össze-vissza. — Azonban hegyes vidéken, kivált csekélyebb vadállomány mellett, de egyébként kiterjedt, tehát cserkészetek alkalmával — már csak a kevesebb vad miatt is — részletesebb és hosszadalmasabb járáskeletésre kényszerítő vadászterületen a rendszeres cserkészút-hálózatok tényleg jobban megfelelnek a célnak — kivált akként rendezve azokat, hogy a fősúly kiválóan az egész területen át lehetőleg párhuzamosan vezetett főutakra (a terület terjedelméhez képest minél többre) helyeztessék. Ezen főutakból aztán mellékutak ágazzanak szét s amazok összekötőutakkal kapcsoltsanak össze. A párhuzamosítást illetően, különös súly fektetendő erre a hegylejtőkön s arra, hogy mindig egyenes irányban fussanak le; miért is minden akadály, mely az egyenes vonalba esik, a mennyire csak lehet, eltávolítandó. Kitéréseket legfeljebb csak legyőzhetlen akadály esetében szabad használni. Ellenben a vad által kedvelt és megszokott tisztásokot 70—80 méternyire mindig ki kell kerülni, rajtuk át vagy közvetlen mellettük vezetni a cserkészutat meg épen nem szabad, mert az így vezetett utakon való járás a vadat (őzet, szarvast és dämvdát egyaránt) nagyon nyugtalanítja és ha kedvencz helyei ily módon mindig érintve lesznek, ennek következtében elhagyja azokat és más, kevésbé nyugtalanított helyre vált át. — Az utakat (illetve cserkész-ösvényeket) legfeljebb 34 cm.-nél szélesebbre sohase csináljuk, mert a használat és évenkénti tisztításnál úgyis mindig szélesebbé, de mélyebbé is válik. A nagyon kimélyült cserkészút azonban — kivéve homokos helyeken — járásra épen nem alkalmas, nehezebben is tisztítható, miért is a mélyebb helyeket feltölteni épen nem felesleges és a hol az út patakon, szélesebb ereken, árkokon s más efféle mélyedéseken vezet át, hasított fadarabokból lehetőleg szilárd hidak létesítendőek. Az összekötő utak vezetésénél mindig tekintetbe kell venni a helyi viszonyokat. Például ahol a főutak közel vannak egymáshoz, a hegygerinczek pedig nem nagyon meredékek: a diagonál irányban vezetett, egymást keresztező összekötő út leginkább megfelel a célnak. Hiba volna azonban ily helyeken a kigyózó vonalban vezetett irány s már egyrészt hosszúságánál fogva is célszerűtlen és fáradságos. Emezen ellenben a közlekedés minden irányban elég gyorsan és elég kényelmesen történhetik, amellet pedig a vadászterületnek jelentékeny részét magában foglalván, több reményt nyújt a vaddal való találkozás esélyére. — A mellékutaknak kevés szerep jut s inkább csak arra szolgálnak, hogy nagyobb kerülők nélkül egyes pontokat hamarabb megközelíthessünk, péld. a vadásztanyához minél gyorsabban eljuthassunk stb. — Végül még megjegyzem, hogy a barkácsol utak és cserkészösvények közvetlenül a használatba vétel előtt kitisztítandók, sőt az utóbbiak kisöprendők s folyton tisztán tartandók, különösen a száraz ágak és zörgős falevelektől. A behajló galyakat sem szabad megtűrni.

Lakatos Károly.

A sárszalonka ősszel.

Akik vérbeli vadászok, akik tehát löni is jól tudnak, azok majdnem kivétel nélkül megegyeznek abban, hogy valamennyi szárnyasvad közt a szalonkafélék vadászata szerzi a legtöbb élvezetet. A szalonkafajok közt különösen kettőről lehet szó minálunk. Az egyik az erdei (*Scolopax rusticola*), a másik a mocsári (*Gallinago scolopacina*). Mindkettő a magas arisztokracziához tartozik. A többi, az úgynevezett dublón, meg a kis bekasszin, a néma sárszalonka, már csak a köznemesség. Ezeket nagyon könnyű löni. Aztán meg rendszeresen vadászni e két utóbbira csak tavasszal szokás.

Tavasszal ugyanis csoportosan, tömegesen találjuk e két

fajt is a nekik való területeken; míg ősszel már elkeverednek a nagy össze-visszaságban s a vadász rendszeren úgy lő közülök egyet-egyet, hogy tulajdonképen a nemes sárszalonkára vadászik s ez a két faj elvétve kerül eléje.

Az erdei szalonka, mint valamennyi szárnyas vadunk legfinomabbja, legérdekesebbje, megérdemli, hogy külön foglalkozunk vele. E helyen tehát a mocsári rokonának engedjük át a tért.

A nemes sárszalonka, ha jó az esztendő, aránylag már korán, — július végén, augusztus elején — szép számmal található a neki való helyen. De ezek leggyakrabban olyan fészektől valók, a melyek itt készültek, nálunk. Alig három évvel ezelőtt Naszvad határában egy kanyargó ér mentén július hó tizennyolczadikán, ruczázasközben, lőtt e sorok írója tizennyolcz sárszalonkát. Ellenben az idén július 23-án tette az első kísérletet a balácsi rétság gyönyörű mocsaraiban s alig látott nyolcz sárszalonkát, ezek közül pedig csak egyetlen egyet kapott lövésre.

De már augusztus közepén s azon túl késő őszig, az időjárás szerint egészen november közepéig is, folytonosan lehet vadászni sárszalonkára ott, ahol erre a terület alkalmas. Én magam egy ízben november derekán huszonhatot lőttem egy nap alatt.

A sárszalonka ősszel, már szeptembertől kezdve, sokszor nagy csapatokba verődik, de ezek a csapatok nem tartanak össze; folyvást változnak; egy részök erre pártol, a másik amarra, a véletlen szerint, mint a seregélyek. Az ilyen csapatok rendszeren a vadabbak, rebbenősebbek, mint az elszórtan pihenő szalonkák. De azért, ha egy szép zombikos közül egyszerre ötven-hatvan szalonka kél is ki, a vadász ne veszítse kedvét, keresse át nyugodtan a területet, mert mindig akad néhány restebb, kényelmesebb példány, amely csak akkor röptül fel, ha már nyakán van a török hada.

A sárszalonkáról minden vadász tudja, hogy legjobban szereti a marhajárta alacsony pocsolyát, legyen az akár füves, akár zombikos. Persze a nagy zombikban szalonkázni szinte lehetetlen, mert ott elnyeli az embert a sok földpúp köze; de a kis zombik annál hálásabb, mert ott a sárszalonka aránylag legjobban vár.

Lehetőleg széllal menjünk a sárszalonkás helyek felé. Ez egyike a legmegbízhatóbb törvényeknek. A sárszalonka ugyanis nyiltabb helyen szemközt ül meg a szélnek, mert így védi magát attól, hogy alá ne fújhasson a tollának a szél. Így szemközt kapja a vadászt, ami őt rendkívül zavarja; ostoba fejével alkalmasint úgy okoskodik, hogy hogyan röptüljön ő most egyenesen neki a vadásznak. Amikor aztán elszánja magát a kiröptülésre, úgy kanyarodik oldalt, hogy aránylag a legtöbb ideje van a puskásnak, elbánni vele.

De ha zombik közé vonul a sárszalonka, ott is a szélvédett oldalát keresi a zombiknak, úgy, hogy a széllal jövő vadászt sokkal későbbén veheti észre, mint különben. Ha szél ellen megyünk, akkor tapasztaljuk, hogy már száz-százötven lépésről is villámként surran ki előlünk a szalonka s egy darabig a föld színe fölött siklik, aztán felkap a magasba, a mi puskásnak elérhetetlenül.

Hogy mikor vár a szalonka legjobban, ez is olyan kérdés, amire majd minden vadász másképen felel. Egy állandó törvény volna: a meleg déli idő. De ez sem szentírás. Vadásztam minden képzelhető módon és időben sárszalonkára, de határozott törvényt én megállapítani nem tudok. Némely forró augusztusi csöndes napon déltáját egyet sem tudtam löni negyven lépésen belől, de volt olyan hűvös, szeles októberi napom, amikor alig húsz-huszonöt lépésnyiről kelegettek előlem a hosszúcsőrűek.

Sokat beszélnek a koczapuskások arról, hogy a sárszalonka lövésével várni kell addig, amíg a czikk-czakkos röpüléséből átmegegy az egyenesbe. Mulatságos naivság ez.

A sárszalonka oly villámgyors, hogy ha csak egészen közélről nem kél, nem lehet vele várni egy pillanatot sem, különben kicsúszott a lőtávolságból. Épen ez okozza azt a nagy ingert, ami a vadászatával jár. Épen ezért izgatja a jó lövőt a sárszalonka, mert sokszor egyetlen pillanat alatt kell ellőni, különben késő mindörökre. Itt nincs idő »czikk-czakkot« szemlélni, kivárni. S aki kivárja, attól el is búcsuzott már a fürgé kis madár, amely körülbelül akkora, mint a fűrj.

Kutya a sárszalonkázáshoz inkább a lelőtt madár megkeresése végett szükséges, mint a meglapult szalonkák kirebentése végett. Persze egy kitűnően idomított vizsla sohasem fölösleges, de a legtöbb esetben untig elég, ha a jó apportőr-eb mögöttünk jön s csak parancsra indul előre a lelőtt vadért, amely kutya nélkül nagyon gyakran elvész, pedig holtan esett le a lövés után a mocsár gázos részébe, a zombik füve közé. A nyugtalan, engedetlen kutya a sárszalonkázást csak tönkre teszi. Elriázt, kiver mindent előlünk. Isten őrizz tőle!

Kitűnő lövők megengedhetik magoknak azt a fényűzést is, hogy bizonyos, már kiismert vonalon, elállva a nádtömbök között vagy a magasságban: hajtattják magokra a szalonkát.

Ezt rendszeren olyan hosszú erek vonalán lehet tenni, ahol a szalonka útja majdnem biztosra vehető s ahol különben mély a sár, esetleg a járhatatlanságig, mint volt néhány év előtt a mosorini mocsárban, ahol beleragadt az ember a disznóheverésekbe s alig bírt kimászni a szurkos, fekete iszapból. De aki így hajtásban jól lövi a szalonkát, az meg is érdemli, hogy akár bársonyszéket tegyenek alája a kényelme szempontjából.

Szalonka mindenütt lehet, ahol mocsár van s mégis csudálatos tapasztalat, hogy néhol a legszebb területnek is csak egyes pontjain találhatjuk nagyobb számmal ezt a felséges madarat. Az ilyen kedvelt szalonka-tanyákat ki kell tapasztalni, meg kell keresni, meg kell jegyezni.

Sok hiábavaló fáradságtól kíméli meg magát az ember, ha ezeket, amennyire lehet, számon tartja.

Még egyet ajánlok a sárszalonkázók figyelmébe.

A vízivad általában, de különösen a szalonka, roppant hamar romlik. Lehetőleg gondoskodni kell tehát róla, hogy rövid időközönként árnyas, hűvös helyre juttassanak el a lelőtt sárszalonkák. Aki reggeltől estig a tarisznyáján czipeli, amit lő, az élvezhetetlen dögcsomóval kerül haza, ha ugyan útközben el nem dobálja a megromlott, máris büzt terjesztő állatokat.

Egy kis czikk keretében elég is ennyi egyelőre a legélvezetesebb vadászatok egyikéről.

Nimród.

„Hungária“
Nemzgyár Részv.-Társ.
TEMESVÁR (Józsefváros).
Törv. védve. Számos elismerés. Biztos hatás.

R

heuma ellen védő és * heumát biztosan gyógyító alsó ruhák.

Arjegyzetek és bővebb felvilágosítást érdeklődőknek bérmentve és ingyen.

Különösen vadászoknak és erdészeknek ajánlhatók:
a jóminőségű gyapotból készült és kipróbált gyógyhatású,
* **meghülés és léghezam ellen védő** *

VADÁSZ-INGEK.

Árak utánvét mellett: 1 kar-védő 1.—, 1 láb-védő 1.50, 1 térd- és czombvédő 1.20, 1 pár váll-védő 1.—, 1 haskötő 1.20, 1 hátvédő 1.80, 1 mell-védő 1.80, 1 hát- és mell-védő 3.—, 1 pár talp-védő —.40, 1 pár lábujj-védő —.65, 1 pár lábkendő —.60, 1 vadász-ing 5.—, 1 alsó-nadrág 3.80.

Raktár: BUDAPEST, WEBER és TÁRSA, Erzsébet-körut 19.

Jutányos árak.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utcza 30. szám.

TELEFON: 18—99.

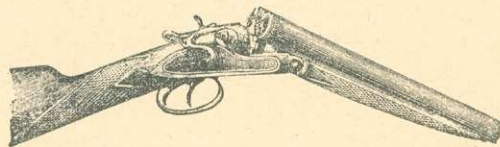
SKABA KÁROLY H., FEGYVERGYÁROS, BUDAPEST,

VI. ker., Váci-körut 33. sz.

ajánlja dús raktárát mindennemű vadász- és védelmi fegyverek, vadász-eszközök, lőpor és lőszerekben. Javításokat is elfogad. Képes árjegyzéket csakis vevők számára bérmentve küld:

Kovács Ferencs, a gyár képviselője.

A gyár alapított 1865-ben.

→ **A kitérésre szánt állatok lehetőleg friss állapotban küldendők intézetünkbe.** ←

Előfizetési felhívás.

Folyó évi szeptember 1-ével lapunk új (III-ik) évfolyamba lépett — miért is bizalommal felkérjük lapunk eddigi nagyrabecsült előfizetőit előfizetésök mielőbbi szíves megújítására; — egyben tisztelettel bátorodunk hazánk művelt közönségének általában is szíves figyelmébe és pártfogásába ajánlani a közművelődés és tudomány szolgálatában álló lapunkat. — Programunk marad a régi. Célunk a természet szeretetének ápolása és fejlesztése, az állattani tudományok népszerűsítése s a kapcsolatos prakszis előbbrevitele, állandóan terjedelmes rovatokat szentelve emellett az ornithologia és vadászat gyakorlati ismereteinek terjesztésére. Hazánk halászati viszonyaiban való tájékoztatás céljából **dr. Darányi Ignác**, a nemzetgazdaszat minden ágának fejlesztését oly igen szívén viselő nagyérdemű földművelésügyi miniszterünk jóvoltából **Halászat** czímen egy halászati hivatalos melléklapot is adunk, melyet előfizetőink a főlappal együtt teljesen ingyen kapnak; de e melléklapra külön is lehet előfizetni a főlap nélkül 1 frt 50 krajczárjával. »**A Természet**« előfizetési ára azonban marad a régi, t. i. a melléklappal együtt egy évre 3 forint. Az előfizetési pénzeket kérjük **dr. Lendl Adolf** intézetének (Budapest, Donáti-utca 7. sz.) küldeni. Új előfizetőink megkapják lapunk új évfolyamának már megjelentszámaitis.

Tisztelettel
a Szerkesztők

Ó CS. ÉS KIR. FENSÉGE
JÓZSEF FŐHERCZEG
UDVARI SZALLITÓJA,
Ó CS. ÉS KIR. FENSÉGE
JÓZSEF AGOST FŐHERCZEG
KAMARAI SZALLITÓJA
Ó KIR. FENSÉGE
FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM
UDVARI SZALLITÓJA
Ó KIR. FENSÉGE
FÜLÖP SZÁSZ-COBURG-GOTHAI HERCZEG
szállítója
→ **Dr. LENDL ADOLF** ←
megyei tanár, k. p. középisk. tanár,
a m. nemz. Muzéum volt tisztviselője,
számos bel- és külf. egyesület tiszt., gróf., v. lajtm. v. rendes tagja
PREPARATORIUMA
TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE.
BUDAPEST, II., DONÁTI-U. 7.

„A TERMÉSZET”

szerkesztősége és kiadóhivatala.

Budapest, 1892: arany-érem,
Debreczen, 1894: első. állami érem
Leipzig, 1894: díszoklevél,
Lemberg, 1894: elismerő oklevél,
Zenta, 1895: első arany-érem,
Moszkva, 1896: o. ezüst-érem,
Budapest, Mill. kiáll., 1896: 2 érem,
Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem,
Brüssel, 1897: arany-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földművelésügyi Minisztériumok és Budapest Székes Főváros Tanácsának ajánlással.

A M. N. Muzéum és
Európa elsőrangú múzeumaival szállítja.

BEKÖTÉSI ***

*** TÁBLÁK

lapunk mult (II-ik) évfolyamához még mindig készleten vannak. **Világos vagy sötétsöld** színben bérmentes küldéssel darabja 1 forint.

Intézetünk vesz kitémésre alkalmas nagy sasokat. Friss állapotban küldendők be.

Élő fiatal uhuk teljesen kinőve kaphatók intézetünkben; — ugyanitt **Diezel-Mika** »Az apróvad vadászata« című könyv darabja 10 frtért megszerezhető. **Kohaut és Lakatos K.** könyvei is megrendelhetők nálunk.

TÓGAZDASÁGAIMBÓL

ajánlok őszi és koratavaszi szállításra: egy- és kétnyaras gyorsnövésű csehpony-, süllő-, csuka- és czipóivadékat, továbbá megtermékenyített fogas-süllő-ikrát.

GORCHUS BÉLA,

Budapest, IV. ker., Molnár-utca 17. sz.

Intézetünkben készülnek:

Kitémött állatok, biológiai csoportok,
vadásztrofeák, állatfejek,
dekorációk és vadászati dísz tárgyak,
TANSZEREK,
természetrajzi gyűjtemények,
csontvázak, anatómiai modellek,
papirmaché-készítmények, spirítusz-preparátumok,
KONZERVÁLT TENGERI ÁLLATOK,
rovargyűjtemények, tojás- és csiga-gyűjtemények,
növénytani preparátumok,
virág-, gomba-, gyümölcs-minták,
herbáriumok,
ásványtani gyűjtemények stb.

Muzeumi
felszerelések,
Nagyszabású
gyűjtemények.

Az intézet **dr. LENDL ADOLF** személyes vezetése alatt áll és az ő nevére

— BUDAPEST, II., DONÁTI-U. 7. —

czimezendők az összes vasuti és póstai szállítványok, levelek, pénzutalványok, táviratok stb.

— Az árak jutányosak; a kivitel gondos. —

Árjegyzékeket, nagyobb gyűjtemények összeállításáról költségtérítéseket, terveket küldünk érdeklődőknek.

Szakszerű tanácssal szolgálunk mindenkinél szívesen.

Elvállalunk

állatokat, agancsokat, gyűjteményeket determinálásra és megbecsülésre.

Intézetünkben kaphatók:

Gyűjtő- és preparáló-eszközök, kézi nagyítók,
mikroszkópok,
egyszerűbb és legkiválóbb kivitelben stb.,
Készülékek,
akváriumok és akváriumba való állatok.
AGANCSONK,
— KÉSZ GYŰJTEMÉNYEK. —

KÖNYVEK:

FRIVALDSZKY, Aves Hungariae . . . . 1.50 frt
KOHAUT, Madármeghatározó . . . . 2.— frt
LAKATOS, Termész. és Vadászkepek . . . 2.— frt
" Vadászati és
" Madar. Emlék. 3.— frt
" Vadászhit . . . 2.— frt
" Nappali orvmad. 1.50 frt
" A császarmadar és vadászata 1.— frt
LENDL, Könyv az állatok kitéméséről . . . . 1.50 frt
THANHOFFER, A mikroszkóp . . . 3.60 frt
ÜTMUTATÁS a természetrajzi gyűjtemények gondozásához . . . 50 kr.

»**A Természet**« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

667.99. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.